

Lluís CUÉLLAR, *Comprendre la filosofia*, Editorial Teide, S.A., Col·lecció «Que cal saber», Barcelona 1981, 146 pàgines.

Aquesta obra reproduïx una sèrie de converses sostingudes setmanalment davant els micròfons de l'emissora barcelonina «Ràdio 4» pel professor Lluís Cuellar amb el locutor Fèlix Benito durant tres mesos (desembre de 1978 a febrer de 1979). A més d'una molt breu Presentació de l'autor, inclou també una breu exposició de la filosofia apareguda des de la II Guerra Mundial fins a l'any 1980, en especial l'elaborada a Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol. Clouen el llibre uns esquemes d'història de la filosofia (principals pensadors i corrents filosòfics) i una bibliografia bàsica.

Amb llenguatge accessible, sense abusar de tecnicismes estranys al profà, Cuellar s'encara des d'una postura bàsicament augustiniana / espiritualista / personalista —i fins a un cert punt, i també, orteguiana i existencialista— als problemes filosòfics centrals, a més d'actuals, segons el seu parer (a títol d'exemple, filosofia i veritat, concepció de l'home, filosofia i ciència, Absolut, comportament humà...), per bé que hom hi detecta un interès prioritari per les qüestions antropològiques i morals, amb un rerafons metafísic, el d'un Absolut transcendent. La filosofia és llavors «un *fiat veritas* respecte a la totalitat

del real», home i història incloses, una recerca de la veritat amb afany de *totalitat* i de *radicalitat*, la qual pretensió la diferencia de les ciències positives, puix que la filosofia —inquisició dirigida a l'home, al món i a Déu, òrfena de verificació «empírica-matemàtica»— salta per damunt dels fenòmens empírics i es dirigeix a l'ultraempíric. Hom, però, es podria preguntar: ¿i les lleis del pensament, la impossibilitat gnoseològica d'ultrapassar el fenomen i escatir el «noumenon»? Això troba solució en l'afirmació contundent que entre «el jo i la veritat» existeix «una relació de dependència absoluta», car la veritat impera sobre el jo, «exigint-li que s'obri plenament a ella i que la vagi proclamant i plasmant vitalment». Aquesta veritat (pròpiament Veritat amb majúscula) respecta, nogensmenys, la llibertat de l'home, i s'acomoda a la perspectiva limitada humana, però personifica al màxim «les capacitats (...) de poder conèixer i d'estimar: un ésser personal que sembla que no pugi ésser ningú més sinó Déu». Aquest personalisme /augustinisme s'entrelliga alhora amb un cert eco heideggerià: veritat receptiva, però ensem activa, perquè l'home executa un «salt» per copsar la Veritat que el sosté: no hi ha via científica per a arribar-hi. «L'actitud correcta —sosté Cuellar— tant en la ciència com en la filosofia, és la d'obrir-se a la veritat, sense saber mai quina fisonomia prendrà».

Però el filòsof també és acció, dirà

Cuéllar recolzant-se en l'onzena de les *Tesis sobre Feuerbach* de Marx (el filòsof, afirma Cuéllar, «vol conèixer, vol actuar fins i tot socialment i políticament»). Sembla que aquesta afirmació no s'ajusta gaire a la marxiana, puix que aquesta descansa, precisament, en el rebuig de la «filosofia» pel seu caràcter d'ideologia. Llavors, ¿com la filosofia (ideologia) pot influir correctament en la praxi quan aquella no és altra cosa sinó una interpretació / falsificació des dels interessos dominants? Potser s'ajusta més a l'esperit del text emprar l'expressió «comportament humà» en lloc d'acció humana-filosòfica. La qüestió moral centra una bona part de la reflexió en el llibre que comentem. Però la moral només tindrà sentit per a l'autor si l'home és portador d'una ànima lliure. L'home es troba destinat al bé en el si de la seva consciència, alhora que es veu obligat a obeir unes lleis determinades —quan aquestes són justes—. Ambdues esferes no s'exclouen, ans al contrari, s'interrelacionen. La consciència es fa ressò de la llei, proclama un imperatiu moral que no ve d'ella mateixa. De la natura humana o de Déu? Ambdues «són respostes possibles, amb perfecte sentit», admetrà Cuéllar. I en el terreny de les lleis socials cal que aquestes coincideixin amb les exigències personals, cas en què consciència i voluntat no divergiran. S'entra així en l'autonomia moral sostinguda per Kant, encara que Cuéllar sotmet el concepte a revisió, puix que refusa que les lleis o imperatius categòrics tinguin llur origen en la voluntat; ens trobaríem llavors, situació que resulta difícil d'admetre, que la raó pràctica seria alhora «legisladora i súbdita», amb paraules de Cuéllar, el qual conclou: «Jo m'inclino a creure que l'origen de les autèntiques lleis morals es troba fora de la consciència, en les exigències de la natura personal de l'home: al meu entendre, les lleis morals no són sinó l'expressió d'aquestes exigències. Això no és «heteronomia», perquè no sortim de la pròpia persona moral». La qual cosa vol dir —sempre segons l'autor— superar els equívocs de l'«autonomia», fer compatibles cons-

ciència lliure i llei moral. Cuéllar protesta davant una societat entesa «molecularment» i proposa una societat fraternal en la qual governin l'altruisme i l'amor. Aquesta és, segons l'autor, la utopia envers la qual cal esforçar-se. Encara que, afegiríem nosaltres, una concepció cristiana de la moral haurà de recórrer, tard o d'hora, al suport d'una transcendència. Llavors, per què no preguntar per la possibilitat i per la validesa d'un tal recurs? Per què no preguntar per l'origen antropològic, millor encara econòmic i social, afinant més la capacitat crítica envers la transcendència dita correntment Déu? Per què no interessarnos per la utopia de la justícia? És ben difícil, però, de sortir-se de la coherència a què obliga una determinada opció filosòfica. O més ben dit, és difícil de plantejar-se certs problemes quan aquests romanen aliens al sistema escollit, quan l'ultrapassen a bastament.

També seria lícit de preguntar-se, des d'altres perspectives més recents i diferents d'aquelles en què es mou el llibre aquí ressenyat (per exemple, des de la més recent filosofia de la ciència) si la filosofia a l'any 1980 respon als interessos, ben lícits d'altra banda, de Lluís Cuéllar, i si no es mou ja dins unes altres coordenades, en què ell hauria de col·locar-la.

Joan Mañé

Ramón ALCOBERRO, *El desordre cívic*, El Llamp, Col. «La Rella». Barcelona 1983.

El desordre cívic fou premi «Serra i Moret» 1983 de la Sots-direcció General d'Acció Cívica de la Generalitat de Catalunya. L'assaig neix com a conseqüència de la constatació de la manca actual d'un sistema de valors unitari. Davant aquest fet indiscutible, altres pensadors han apuntat la necessitat de refer teòricament un nou sistema de valors més adient als nostres dies. Alcoberro, però, prefereix de no proposar cap